

PONENT

7. AVANÇANT TERRENY

L'ASSOCIACIÓ
DRETS SEXUALS
I REPRODUCTIUS

PONEN

PROTESTA EN FAVOR DE LA COMPANIA ESPECIALIZADA EN SERVICIOS Y PRODUCTOS DE CALIDAD

AL FETO RESPETO
A LA MUJER SOMETO
TSS NO

NO

NO

NO

NO

NO

NO

NO

Una de les reivindicacions més emblemàtiques i duradores dels feminismes a Catalunya ha estat la lluita per l'avortament lliure i gratuït. Aquest dret s'inscriu en una lluita més àmplia per la sobirania corporal i l'autonomia sexual de les dones, amb l'objectiu d'alliberar-les de les imposicions legals, socials i religioses que històricament han limitat la seva capacitat de decidir sobre els seus cossos. Des dels anys 70, aquesta demanda ha estat al centre de les mobilitzacions feministes, que han desplegat una acció constant i tenaç arreu del territori català. Aquestes primeres mobilitzacions, sovint marcades per l'autoinculpció pública de dones que havien avortat, van obrir el camí per la visibilització de la injustícia legal que envoltava la prohibició de l'avortament, forçant-lo fora del marc de la clandestinitat i situant-lo en l'agenda pública i política.

Amb el pas dels anys, i gràcies a l'acció persistent de moviments feministes autònoms i organitzats, es van aconseguir victòries importants en l'àmbit legislatiu. L'any 2010 va ser una fita clau amb l'**aprovació de la Llei de Salut Sexual i Repro-**

ductiva i de la Interrupció Voluntària de l'Embaràs (Llei SSiR i de IVE)¹. Aquesta llei, presentada pel govern socialista, representava un canvi de paradigma en la regulació dels drets sexuals i reproductius a Espanya. Amb l'objectiu de garantir els drets fonamentals en matèria de salut sexual i reproductiva, seguint les recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut (OMS), la llei va establir un marc legal que permetia a les dones decidir lliurement sobre la interrupció voluntària de l'embaràs dins d'un període de 14 setmanes, sense la necessitat d'al·legar cap motiu i sense la intervenció de tercers en aquesta decisió.

A més d'aquest dret, la llei preveia la possibilitat de prolongar el termini d'interrupció fins a les 22 setmanes en els casos en què hi hagués un risc greu per a la vida o la salut de la dona o si es detectaven anomalies greus en el fetus. Així mateix, la llei introduïa la necessitat d'una educació sexual integral dins del sistema educatiu, concebut no només per prevenir embarassos no desitjats i infeccions de transmissió sexual, sinó també per fomentar una formació en valors i en

¹ Llei Orgànica 2/2010

Quan està garantit, des de quines condicions ho està? Si és efectiu, i totes tenen accés? Fer un seguiment. És a dir, hi ha una institució que ha de ser garant d'aquests drets i nosaltres som observadores i hem de fer aquest paper.”

el desenvolupament integral de la personalitat, amb una visió més positiva i alliberadora de la sexualitat. En aquest sentit, la llei instava els poders públics a donar suport a la comunitat educativa per impulsar activitats formatives que abordessin les relacions afectives i la diversitat sexual d'una manera oberta i inclusiva.

No obstant això, com sovint passa amb les reformes legislatives, l'aprovació de la llei no va garantir la seva aplicació efectiva a tot el territori. **Les terres de Ponent**, una de les vegueries amb més obstacles d'accés a serveis de salut sexual i reproductiva, es van veure particularment **afectades per les limitacions en la implementació pràctica de la llei**. Tot i estar legalitzat l'avortament, els hospitals de la regió no oferien aquest servei, fet que obligava les dones de Ponent a desplaçar-se a altres ciutats com Barcelona, Girona o Tarragona per accedir a la interrupció voluntària de l'embaràs com havien fet des del 85. Aquest desplaçament suposava no només un obstacle logístic i econòmic per a moltes dones, sinó també una discriminació territorial que contradeia el

principi d'universalitat dels drets. D'aquesta manera, les feministes de Ponent, durant aquests últims anys, han continuat qüestionant no només si aquests drets es reconeixen legalment, sinó també si es garanteixen de manera efectiva per a totes les dones. La manca d'accés igualitari a l'avortament a Ponent, així com la manca d'infraestructures i recursos, ha generat un sentiment de desconfiança respecte a la plena aplicació de la llei. Tal com va expressar la Yolanda Bardina: *“quan està garantit, des de quines condicions ho està? Si és efectiu, i totes tenen accés? Fer un seguiment. És a dir, hi ha una institució que ha de ser garant d'aquests drets i nosaltres som observadores i hem de fer aquest paper.”*²

Aquestes mancances van ser denunciades repetidament per les entitats feministes del terri-

2 Intervenció de Yolanda Bardina al grup focal sobre genealogia feminista a la vegueria de Ponent.

Imatge de la convocatòria a Lleida per protestar sobre la contrareforma de Gallardón

Font: Coordinadora Feminista (Federació Estatal d'Organitzacions Feministes).

tori, que assenyalaven la desigualtat territorial com un dels grans reptes pendents. Tot i que la llei va representar un avenç important, l'oposició d'alguns professionals sanitaris, sovint per objecció de consciència, i la falta de recursos van dificultar que les dones de Ponent poguessin accedir a l'avortament de manera lliure i segura al seu propi territori. Així, la lluita per garantir l'aplicació

efectiva d'aquest dret ha estat contínua, i les feministes de Ponent s'han mantingut al capdavant de les mobilitzacions per denunciar aquesta situació d'injustícia.

Tot i els avenços legislatius aconseguits aquests anys, la situació va patir un fort revés amb la victòria del Partit Popular en les eleccions de l'any 2011. El ministre de Justícia, Alberto Ruiz **Gallardón**, va presentar una proposta de reforma que suposava una regressió dràstica en els drets reproductius de les dones, coneguda com la **Contrareforma de la Llei Orgànica de Protecció**

dels Drets del Concebut i de la Dona Embarassada. Aquesta reforma eliminava el sistema de terminis establert per la llei de 2010, limitant l'avortament a només dos supòsits: per violació, durant les primeres 12 setmanes, i per risc greu i persistent per a la salut física o psíquica de la mare o del fetus, amb informes mèdics que ho avalessin. A més, es tornava a requerir el consentiment parental per a les menors de 16 i 17 anys, retrocedint així en els drets ja assolits.

Aquesta amenaça als drets reproductius va reactivar amb força el moviment feminista a Catalunya, que es va organitzar per respondre de manera contundent a la proposta de Gallardón. **El Grup de Dones de Lleida i Marea Lila** van liderar el moviment feminista de la vegueria de Ponent convocant manifestacions, protestes, mobilitzacions i autoinculpacions arreu del territori, per reivindicar i sumar-se a la protesta general dels feminismes catalans. Així es van dur a terme accions locals a diversos llocs emblemàtics del territori com a la Seu Vella, autoinculpacions davant dels jutjats i protestes a la catedral de Lleida, tal

Grup de Dones de Lleida i Marea Lila protesten contra la reforma de Gallardón de la llei de l'avortament, davant de la catedral de Lleida.

Font: Extret de La Mañana, Local 9. 15 de febrer 2014.

com recull la premsa local.

La persistència i la mobilització incansable del moviment feminista català i la manifestació històrica a nivell estatal del tren de la llibertat, van

aconseguir, finalment, que la reforma no prosperés, i al setembre del mateix any, Gallardón va dimetir com a ministre de Justícia.

L'any 2014, en l'àmbit dels drets sexuals i reproductius, es va aprovar a Catalunya la Llei LGTBI, amb l'objectiu de garantir els drets de les persones LGBTI i erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia. Aquesta llei va suposar un avanç significatiu en la protecció i garantia dels drets del col·lectiu LGBTI, assegurant un marc legal que buscava posar fi a les múltiples formes de discriminació. En aquest context, **l'Observatori Contra l'LGTBI-fòbia**, una associació activista catalana, va assumir la responsabilitat de supervisar i defensar els drets de la comunitat LGBTI, oferint suport a les persones que han estat víctimes

d'agressions o discriminació. A través de l'acompanyament i la intervenció, l'Observatori es dedica a garantir que aquestes persones rebin l'ajuda necessària en processos de denúncia i reparació.

Per donar resposta a les necessitats sorgides de la Llei LGTBI del 2014, es va crear el **Servei d'Atenció Integral (SAI) l'any 2019**, dins la Xarxa Pública de Serveis d'Atenció Integral LGTBI. Aquest servei proporciona assessorament i acompanyament específic a les persones LGBTI, oferint una atenció integral per garantir que els drets reconeguts per la llei es facin efectius en tot el territori.

A més, aquests anys van veure la creació d'associacions locals que lluiten pels drets del col·lectiu LGBTI. Un dels exemples més destacats és l'**Associació Colors de Ponent**, que es va establir per promoure la igualtat i la visibilització del col·lectiu a les terres de Ponent. Colors de Ponent articula la seva acció en quatre eixos principals: l'acompanyament i les cures, la creació d'espais segurs per a la socialització, la sensibilització i visi-

bilització de la diversitat sexual i de gènere, i la lluita per la defensa dels drets de les persones LGBTIQ+.

D'altra banda, aquests anys van ser significatius, també, pel col·lectiu trans al territori de Ponent. El **Servei Trànsit*** es va crear el 2012 per professionals sanitàries, com Rosa Almirall i Eva Vela, en col·laboració amb la Plataforma Transforma la Salut i altres entitats transfeministes, amb la finalitat de garantir els drets de salut de les persones trans dins del sistema sanitari públic català. Aquest servei no va obtenir el seu reconeixement legal fins al 2017, quan es va establir com a porta d'entrada per a les persones trans al sistema sanitari, iniciant així un procés de desplegament territorial a tota Catalunya.

A la vegueria de Ponent, el Servei Trànsit va ser implementat el 2019 per respondre a les necessitats específiques de la comunitat trans de la regió, situant-se al **CAP Rambla Ferran**. El model de treball del servei a Ponent és similar al de Barcelona, amb un equip interdisciplinari que inclou treballadores socials, psicòlogues i metgesses, as-

Alicia Màrquez

A Trànsit.Lleida oferim una atenció integral no patologitzadora a les persones usuàries, des d'una vessant biopsicosocial: donem informació, suport emocional, acompanyament i orientació social."

segurament així un enfocament integral de la salut.

A més de les visites mèdiques, l'equip de Trànsit.Lleida gestiona sessions de formació a centres educatius, centres d'atenció primària i hospitals, amb l'objectiu de sensibilitzar i formar tant professionals com a la comunitat sobre les necessitats de les persones trans. Tal com expressa Alicia Marquéz, "A Trànsit.Lleida oferim una atenció integral no patologitzadora a les persones usuàries, des d'una vessant biopsicosocial: donem informació, suport emocional, acompanyament i orientació social."³ Aquesta visió reflecteix l'aposta del servei per garantir un tractament respectuós i adaptat a les necessitats del col·lectiu trans, promovent així una salut pública més inclusiva i equitativa.

En paral·lel a les lluites històriques del feminisme de Ponent per l'avortament i els drets reproductius, a la vegueria, durant aquests anys, es con-

³ Alicia Marquéz: infermera del servei Trànsit de Lleida. Cita extreta de: "La consulta Trànsit.Lleida atén 161 persones en dos anys i mig de funcionament". Gencat.

És un espai que ha d'estar potenciat per la Paeria, que és en definitiva la responsable i que si (...) aquesta responsabilitat no s'assumeix, es cau en la violència institucional i nosaltres això ho denunciarem aquí, ara i on faci falta"

tinua defensant una reivindicació històrica marcada per la demanda d'una casa d'acollida per a dones i fills/es víctimes de violència masclista.

Durant l'ocupació del grup feminista, van rebre la visita del regidor de polítiques pels drets de les persones, Xavier Rodamilans, qui els va assegurar, fruit d'aquesta reunió informal, que el consistori oferirà aquest servei a partir del 2019. Malgrat aquesta declaració d'intencions, a les terres de Ponent encara queda pendent aquesta promesa institucional.

Per acabar, aquests anys s'han caracteritzat per la proliferació d'entitats i associacions de base comunitària i feminista que neixen amb l'objectiu de reivindicar els drets de les dones i de les persones dissidents, així com de treballar de manera activa en el territori. Un exemple destacat d'aquest fenomen és l'**Associació LIKA**, que es va constituir l'any 2010 per promoure la llibertat, la igualtat i la coeducació dins de la societat.

D'aquesta manera, **l'any 2018, el col·lectiu Dones Lleida va ocupar el Casal de la Dona per exigir la creació d'un centre públic d'acollida** per a dones i fills/es víctimes de violència masclista. Les activistes denunciaven la falta d'un servei d'allotjament d'urgència adequat, ja que l'únic centre existent -Dona Samarita- havia deixat de funcionar l'any anterior i era gestionat per una entitat religiosa que no complia amb els recursos necessaris. Tal com expressa Mercè Ciutat: *"És un espai que ha d'estar potenciat per la Paeria, que és en definitiva la responsable i que si això no s'assumeix, aquesta responsabilitat no s'assumeix, es cau en la violència institucional i nosaltres això ho denunciarem aquí, ara i on faci falta"*⁴

Ocupació al Casal de la Dona per exigir una casa d'acollida

Font: Segre

4 Mercè Ciutat al Segre: https://www.segre.com/es/lleida/181124/ocupan-casal-la-dona-lleida-para-exigir-centro-publico-para-maltratadas_53860.html

PONENT

Lika respon a la necessitat de visibilitzar i combatre els estereotips de gènere que han limitat les oportunitats d'igualtat, especialment en els àmbits educatiu i social. La seva missió és proporcionar estratègies que permetin a les persones alliberar-se d'aquestes constriccions i construir una societat més justa i equitativa. A més, *Lika* esdevé un agent clau a Ponent juntament amb entitats històriques com Antisida Lleida, per reivindicar i impulsar una educació sexual afectiva que integri una perspectiva de gènere, garantint així una formació integral i respectuosa amb la diversitat.

ELABORAT PER L'ASSOCIACIÓ DE DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS EN EL MARC DEL PROJECTE
GENEALOGIA FEMINISTA DELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS.

Recerca i elaboració **Laia Moreno Fernández** / Gràfica i il·lustracions **Mercè M. Tarrés** / Coordinació **Sílvia Aldavert**

L'Associació

✉ contacte@lassociacio.org

☎ 933 055 322

🌐 <https://lassociacio.org/>

📌 @lassociacio 📍 @lassociaciotsr

AMB EL SUPORT DE

